

*Савицький Дмитро Олександрович,
заступник директора інституту післядипломної освіти
Національної академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ПРОВЕДЕННЯМ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Негласні слідчі (розшукові) дії - це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених КПК. За характером та пізнавальними можливостями вони наближені до відповідних оперативно-розшукових заходів, які передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Певною особливістю негласних слідчих (розшукових) дій є те, що більшість із них не має чітко встановленої КПК процедури проведення, фіксування, використання результатів у доказуванні. Тому, крім КПК, порядок їх проведення установлений міжвідомчою Інструкцією «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», яка затверджена спільним наказом Генеральної прокуратури України, МВС України, СБУ, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1681/51.

Рішення про проведення переважної більшості негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий суддя, повноваження якого здійснюються головою чи за його визначенням іншим суддею Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування.

Слідчий суддя уповноважений приймати рішення про проведення таких негласних слідчих (розшукових) дій: 1) аудіо-, відеоконтроль особи; 2) накладення арешту на кореспонденцію; 3) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; 4) зняття інформації з електронних інформаційних систем; 5) обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; 6) установаження місцезнаходження радіоелектронного засобу; 7) спостереження за особою; 8) моніторинг банківських рахунків; 9) аудіо-, відеоконтроль місця; 10) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження.

Перед зверненням слідчого до слідчого судді з клопотанням про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій він зобов'язаний погодити його з прокурором. Розгляд та погодження прокурором цього клопотання здійснюється невідкладно з моменту надходження. Прокурором вивчаються матеріали кримінального провадження, які є підставою для прийняття рішення про погодження клопотання. Відмова в погодженні клопотання приймається у формі постанови і не виключає повторного звернення слідчого після отримання додаткових доказів або усунення недоліків, вказаних прокурором. У разі відмови в погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, слідчий має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання, за необхідності, ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом 3 днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє в його погодженні.

Вимоги до клопотання слідчого, прокурора про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії визначено у ч. 2 ст. 248 КПК. Закріплення цих вимог заслуговує схвальної оцінки. До прийняття чинного КПК Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» не визначав жодних вимог до подання уповноваженого органу про надання судом згоди на проведення оперативно-розшукових заходів. Вони були закріплені у підзаконному акті, а саме, у Постанові Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2007 р. № 1169 «Про затвердження Порядку отримання дозволу суду на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини, та використання добутої інформації». Крім цього, про такі вимоги йшлося в Постанові Пленуму Верховного Суду України від 28 березня 2008 р. № 2 «Про деякі питання застосування судами України при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства».

Частина 2 ст. 248 КПК визначає, що до клопотання слідчого, прокурора має бути додано витяг з ЄРДР щодо кримінального провадження, у рамках якого подається клопотання. Про додання матеріалів кримінального провадження в цій нормі не йдеться, з чим не можна погодитися. Як слідчий суддя може без їх дослідження з'ясувати, чи є підстави для прийняття рішення про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. На наш погляд, слід доповнити ч. 2 ст. 248 КПК положенням, що до клопотання слідчого, прокурора про надання дозволу про проведення негласної слідчої (розшукової) дії додаються матеріали кримінального провадження.

Отримавши клопотання про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, слідчий суддя, зобов'язаний розглянути його протягом шести годин з моменту його отримання. Розгляд клопотання здійснюється за участю особи, яка подала клопотання.

Слідчий суддя має постановити ухвалу про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо слідчий, прокурор доведе наявність достатніх підстав вважати, що: 1) вчинено злочин відповідної тяжкості; 2) під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії можуть бути отримані докази, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які вчинили злочин (ч. 3 ст. 248 КПК).

Якщо слідчий, прокурор не доведе ці обставини, слідчий суддя має постановити ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, яка не перешкоджає повторному зверненню.

Ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинна відповідати загальним вимогам до судових рішень, а також містити відомості про: 1) прокурора, слідчого, який звернувся з клопотанням; 2) злочин, у зв'язку з досудовим розслідуванням якого постановляється ухвала; 3) особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію; 4) вид негласної слідчої (розшукової) дії та відомості залежно від її виду про ідентифікаційні ознаки, які дозволяють унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо; 5) строк дії ухвали.

Строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії обмежений строком досудового розслідування. Якщо слідчий, прокурор вважає, що проведення негласної слідчої (розшукової) дії слід

продовжити, то слідчий за погодженням з прокурором або прокурор має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про її продовження.

Загальний строк, протягом якого в одному кримінальному провадженні може тривати проведення негласної слідчої (розшукової) дії, дозвіл на проведення якої дає слідчий суддя, не може перевищувати максимальні строки досудового розслідування. У разі, якщо така негласна слідча (розшукова) дія проводиться з метою встановлення місцезнаходження особи, яка переховується від органів досудового розслідування, слідчого судді чи суду, та оголошена в розшук, вона може тривати до встановлення місцезнаходження розшукуваної особи.

Результати, отримані під час виконання ухвали слідчого судді про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, можуть використовуватися в доказуванні на тих самих підставах, що й результати проведення інших слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування. Використання їх результатів в інших цілях або передання інформації здійснюється під контролем слідчого судді. Якщо в результаті проведення негласної слідчої (розшукової) дії виявлено ознаки кримінального правопорушення, яке не розслідується в даному кримінальному провадженні, то отримана інформація може бути використана в іншому кримінальному провадженні тільки на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора.